



Votaziun chantunala dal pievel dals 23 da settember 2018

Explicaziuns dal cussegl grond

Iniziativa chantunala dal pievel «Mo ina lingua estra en la scola primara (iniziativa da linguas estras)»

Cun l'iniziativa dal pievel «Mo ina lingua estra en la scola primara (iniziativa da linguas estras)» vulan las iniziantas ed ils iniziants reducir l'instrucziun da linguas estras sin il stgalim primar ad ina lingua estra. En il chantun Grischun duai vegnir instruida en l'avegnir mo pli ina lingua estra en la scola primara. Tut tenor la regiun linguistica duai quai esser tudestg u englais.

Il model vertent da l'instrucziun da linguas estras en la scola populara è in cumpromiss e resguarda la trilinguitad dal Grischun. Nua che scolaras e scolaras èn eventualmain surdumandads, sco quai ch'i vegn fatg valair da las iniziantas e dals iniziants, pon ins reagir gia oz cun meds adattads. Areguard l'instrucziun da linguas èsi dentant darar uschia ch'ils uffants èn surdumandads. En quai che riguarda la scola na dastga il Grischun perquai betg s'isolar linguisticamain anc pli fitg en Svizra per il dischavantatg da las scolaras e dals scolaras.

Il cussegl grond refusa l'iniziativa senza cuntraproposta.

Explicaziuns a partir da p. 3

Project da votaziun p. 10

Stimadas conburgaisas e stimads conburgais

Nus As suttamettain il suandant project per la votaziun:

Iniziativa chantunala dal pievel «Mo ina lingua estra en la scola primara (iniziativa da linguas estras)»

Ils 12 da zercladur 2018 ha il cussegl grond tractà l'iniziativa chantunala dal pievel «Mo ina lingua estra en la scola primara (iniziativa da linguas estras)» per mauns da la votaziun dal pievel. Cun 93 cunter 17 vuschs ed 1 abstenziun recumonda el a las votantas ed als votants dal Grischun da refusar l'iniziativa.

ziants motiveschan lur pretensiun cun il fatg che la regulaziun vertenta surdu-mondia e dischavantageschia bleras scolaras e blers scolars. Perquai duessan la lingua materna e matematica vegnir promovidas pli fitg. Plinavant vegnia instrui en l'entira Svizra orientala englais sco emprima lingua estra.

A. Il project da votaziun en detagl

1. Cuntegn e finamira da l'iniziativa

Ils 27 da november 2013 è l'iniziativa chantunala dal pievel «Mo ina lingua estra en la scola primara (iniziativa da linguas estras)» vegnida inoltrada en furma d'ina proposta generala. L'iniziativa ha il suandant text:

La lescha davart las scolas popularas dal chantun Grischun sto vegnir midada e concepida uschia, che la suandanta regla vala en tut il chantun per l'instrucziun da linguas estras en la scola primara:

«En la scola primara è obligatorica mo ina lingua estra. Tut tenor la regiun linguistica è quai tudestg u englais.»

L'object da l'iniziativa è in'adattaziun da la lescha da scola. Las iniziantas ed ils ini-

2. L'instrucziun da linguas estras en Svizra

L'emprender linguas e correspundentamain er la coordinaziun da l'instrucziun da linguas estras han ina impurtanza centrala en nossa Svizra federalistica e plurilingua. Durant blers decennis n'avevi nagin termin unitar per cumenzar cun l'instrucziun da la segunda lingua naziunala. Vers la fin dals onns 1990 è risultada pli e pli fitg la dumonda d'instruir ina terza lingua, cunzunt englais. La conferenza svizra dals directurs chantunals da l'educaziun publica (CDEP) ha approvà l'onn 2004 ina strategia cuminaivla per l'instrucziun da linguas en la scola obligatorica. Questa strategia (model 3/5) cuntegna ils suandants puncts:

- In'emprima lingua estra (ina lingua naziunala u englais) vegn instruida a partir dal 3. onn da scola.
- Ina segunda lingua estra (ina lingua naziunala u englais) vegn instruida a partir dal 5. onn da scola.

Per il cumenzament da l'instrucziun da linguas estras è uschia vegnida chattada ina soluziun unitara. Per la successiun da las linguas instruidas n'è quai dentant betg stà il cas. Igl è mo vegnì fixà che la successiun da las linguas instruidas (segunda lingua naziunala u englais) duaja vegnir coordinada sin plaun regional e ch'i stoppian vegnir cuntanschidas cumpetenzas cumparegliablas en tuttas duas linguas estras a la fin dal temp da scola obligatoric. Durant l'onn da scola actual han 23 chantuns introducì ils parameters structurals da la strategia da linguas da la CDEP. Quai vala senza midadas dapi l'onn da scola 2015/16. En quests 23 chantuns vivan var 92 pertschient da la populaziun. En 22 chantuns vegnì instrui tenor il model 3/5. Il chantun Tessin, en il qual trais linguas estras vegnan instruidas obligatoricamain, ha in agen model.

3. Las linguas en las scolas grischunas

Sin fundament da la lescha da linguas dal chantun Grischun reglan las vischnancas – en lur legislaziun communal – las linguas da scola che vegnan instruidas en la scola populara. L'attribuziun da las vischnancas a vischnancas monolinguas e plurilinguas vegn fatga analogamain a las disposiziuns davart las linguas uffizialas. En l'interess da mantegnair ina lingua chantunala periclitada tar la tscherna da la lingua da scola po la regenza permetter excepziuns sin dumonda da la visch-

nanca. En vischnancas monolinguas ha l'instrucziun lieu en la lingua uffiziala da la vischnanca (lingua da scola). En vischnancas plurilinguas ha l'instrucziun lieu en la lingua tradiziunala. En questas vischnancas ed en vischnancas tudestgas po la regenza – sin dumonda da la vischnanca – permetter da manar ina scola populara bilingua cun l'intent da mantegnair la lingua tradiziunala. Las vischnancas rumantschas èn plinavant libras da definir l'idiom regional u rumantsch grischun sco lingua da scola.

Bunamain fin a la midada dal millenni na vegnivan instruidas naginas linguas estras en las scolas primaras grischunas da lingua tudestga. A partir dal stgalim secundar l'empredevan quests uffants per regla franzos sco emprima lingua estra. En il Grischun talian ed en spezial en il Grischun rumantsch era tudestg per part in rom obligatoric gia en la scola primara, ma il cumenzament da l'instrucziun n'era betg vegnì unifitgà. Per l'onn da scola 1999/2000 è il cumenzament da l'instrucziun d'ina emprima lingua estra vegnì fixà resp. unifitgà per tut las regions linguisticas grischunas sin il 4. onn da scola. Sin il stgalim secundar l'è englais sco segunda lingua estra daventà obligatoric per l'onn da scola 2002/03 en tut las regions linguisticas. Il cussegl grond ha approvà l'onn 2008 ina revisiun parziala da la lescha da scola ed ha uschia stgaffi las premissas per spustar il cumenzament da l'instrucziun da l'emprima lingua estra sin il 3. onn da scola e per introducir sin il stgalim primar a partir da l'onn da scola 2012/13 en tut las regions linguisticas englais sco segunda lingua estra obligatorica. Questa nova soluziun per las linguas estras correspunda al model 3/5 da la CDEP e resguarda las cundiziuns generalas spe-

cificas dal chantun Grischun. La soluziun tschernida ha tegnì quint particularmain da las linguas minoritaras rumantsch e talian. En il rom da la revisiun totala da la lescha da scola l'onn 2012 è la regulaziun da l'onn 2008 vegnida surpigliada senza midadas materialas.

4. La realisaziun da l'iniziativa da linguas estras en la furma inoltrada (senza cuntraposta)

Tant la regenza (2014) sco er il cussegl grond (2015) han resguardà l'iniziativa da linguas estras sco nunvalaivla. Cunter il conclus da nunvalaivladad dal cussegl grond han sis recurrentas e recurrents fatg in recurs costituziunal tar la dretgira administrativa dal chantun Grischun. Els han pretendì ch'il conclus contestà dal cussegl grond saja d'abolir, che la valaivladad da l'iniziativa saja da constatar e che la chaussa saja da returnar al cussegl grond per laschar giuditgar danovamain. Quest recurs è vegnì approvà l'onn 2016. Cunter la sentenza da la dretgira administrativa han 18 persunas privatas fatg in recurs cuminaivel tar il tribunal federal. Ellas han pretendì che la sentenza contestada vegnia abolida e ch'il conclus dal cussegl grond da l'onn 2015 concernent l'annullaziun da l'iniziativa da linguas estras vegnia confermà. Il matg 2017 ha il tribunal federal refusà il recurs cun 3 cunter 2 vuschs.

Sche l'iniziativa da linguas estras vegniss realisada tenor il text, signifitgass quai che las scolaras ed ils scolars dal Grischun rumantsch e talian cumenzassan cun englais sco lingua estra il 7. onn da scola, cun tudestg il 3. onn da scola. La dretgira administrativa dal Grischun ed il

tribunal federal constateschan che quai chaschunass in cler dischavantatg, pia ina discriminaziun, pervia da la lingua. Cun porscher ina segunda lingua estra sco rom facultativ parallelamain a l'emprima lingua estra obligatorica po vegnir reduci quest dischavantatg ed uschia vegnir garanti in tractament equal. Tenor la sentenza da la dretgira administrativa na stuess quai betg mo vegnir fatg en il Grischun rumantsch e talian, mabain analogamain er en il Grischun tudestg. Sco conseguenza da quai avessan las scolaras ed ils scolars differents nivels da savida en la segunda lingua estra, cur ch'els cuntanschan il stgalim superiur. Pervia da quai stuessan vegnir manadas sin quest stgalim almain duas differentas gruppas da nivel.

5. Secturs spezialmain pertutgads da la realisaziun

Plan d'instrucziun

Il plans d'instrucziun oriunds dal chantun Grischun datavan dals onns 2002 (scolina: plan d'educaziun), 1984 (stgalim primar) e 1993 (stgalim secundar I). Il onns 2010 fin 2014 han persunas d'instrucziun da l'entira Svizra tudestga e plurilingua elavurà – ensemen cun didacticras e didacticchers dal rom da differentas scolas autas – in plan d'instrucziun cuminaivel per ils chantuns germanofons e plurilinges da la Svizra (Plan d'instrucziun 21). Quest plan d'instrucziun fixescha per l'emprima giada las finamiras tematicas cuminaivlas da la scola populara per tut ils chantuns germanofons e plurilinges da la Svizra. El sa basa sin concepts pedagogics e didactics existents e cumprovads sco er sin ils plans

d'instrucziun ch'eran en vigur fin ussa. La realisaziun en ils chantuns sa drizza tenor il dretg chantunal respectiv. Ils chantuns èn libers da far adattaziuns vi dal Plan d'instrucziun 21 (cheservascomodel). Per via da la situaziun linguistica particulara dal Grischun èsi stà necessari d'elavurar parts dal plan d'instrucziun aposta per il chantun. La regenza grischuna ha concludì d'introducir il Plan d'instrucziun 21 GR per l'onn da scola 2018/19.

Il Plan d'instrucziun 21 ed uschia er il Plan d'instrucziun 21 GR èn concepids tenor il model da linguas estras 3/5. Quai ha er effects per tut ils auters roms, sco per exempel matematica u lingua da scola (tudestg, rumantsch u talian). Sch'ins bandunass il model 3/5, avess quai per consequenza ch'er auters secturs dal plan d'instrucziun e las tavlas da lecziuns stuessan en mintga cas vegnir revedids fundamentalmain per cumpensar la chargia da temp e da materia da las scolaras e dals scolars.

Meds d'instrucziun

Sche las tavlas da lecziuns ed ils plans d'instrucziun sa midan per ina lingua estra, sto er il diever dals meds d'instrucziun puspè vegnir giuditgà da nov. Eventualmain stuessan vegnir introducids novs meds d'instrucziun. Quai è mintgamai cumbinà cun ina furmaziun supplementara obligatorica per las personas d'instrucziun, cun l'accumpagnament tras ina gruppa da lavur ed eventualmain er cun l'elavuraziun da material supplementar e cun translaziuns.

Furmaziun supplementara da las personas d'instrucziun

La scolaziun e la furmaziun supplementara da las personas d'instrucziun èn essenzialas per la qualitad da l'instrucziun en scola. Furmaziuns supplementaras per personas d'instrucziun n'èn betg mo centralas en cas ch'il cumenzament e l'andament da l'instrucziun da linguas estras sa midan, mabain er per introducir cun success in nov plan d'instrucziun u novs meds d'instrucziun. Per introducir il Plan d'instrucziun 21 GR èn previsas furmaziuns supplementaras obligatoricas per tut las 2650 personas d'instrucziun che lavuran en la scola populara en il chantun Grischun.

6. Consequenzas finanzialas

Las consequenzas finanzialas da la realisaziun da l'iniziativa da linguas estras na pon betg vegnir stimadas definitivamain. Valurs d'experiencia pon dentant furnir indizis. L'elavuraziun dal Plan d'instrucziun 21 sut la direcziun da la conferenza dals directurs chantunals da l'educaziun publica da la Svizra tudestga ha custà tut en tut var 9 milliuns francs. Il chantun Grischun è sa participà cun stgars 300000 francs a quests custs – proporziunalmain tenor ses dumber d'abitantas ed abitants. Il project parzial grischun (Plan d'instrucziun 21 GR) ha chaschunà custs supplementars da var 800000 francs. Per realisar il plan d'instrucziun revedi vegnan puspè ad esser necessarias diversas mesiras da realisaziun, inclusiv la furmaziun supplementara da las 2650 personas d'instrucziun. Per la realisaziun dal Plan d'instrucziun 21 GR ha il cussegl grond concedì in credit d'impegn da 4,5 milliuns francs.

Las furmazions supplementaras en il rom da la realisaziun dal model actual per l'instrucziun da linguas estras en il chantun Grischun han custà var 9 milliuns francs. Da quai pon ins concluder ch'i resultassan danovamain custs considerabels per realisar il Plan d'instrucziun 21 GR suenter ch'el fiss adattà a l'iniziativa da linguas estras.

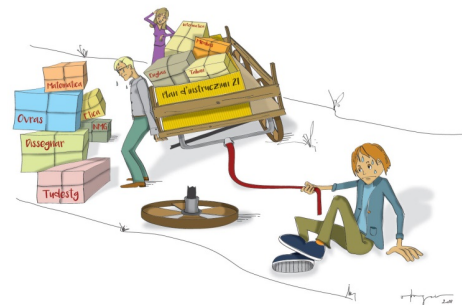
Per l'instrucziun da linguas estras stuess plinavant la lavur cun ils meds d'instrucziun existents vegnir adattada al Plan d'instrucziun 21 GR revedì u stuessan vegnir evaluads ed introducids novs meds d'instrucziun. Actualmain na poi betg vegnir stimà quants meds d'instrucziun respectivamain quants roms che fissan pertutgads.

Per la scola populara paja il chantun a las vischnancas las pauschalas e las contribuzions numnadas en la lescha da scola. Ma ils ulteriurs custs da las scolas popularas inclusiv da la salarisaziun da las personas d'instrucziun ston vegnir surpigliads cumplainamain da las vischnancas. Sch'ils purtaders da scola vegnissan obligads da porscher roms facultativs sin il stgalim primar e da manar classas da nivel sin il stgalim secundar I, resultassan per las vischnancas custs supplementars considerabels da var 4,3 milliuns francs.

Las sfidas organisatoricas e finanzialas per realisar l'iniziativa da linguas estras en pia fitg grondas. Sche l'iniziativa vegniss acceptada, stuessan il chantun ed en spezial las vischnancas metter a disposiziun resursas supplementaras da personal e da finanzas che n'èn actualmain anc betg quantifitgablas, per realisar l'iniziativa conform a la constituziun.

B. Ils arguments dal comité d'iniziativa

Il concept da linguas actual dal chantun na metta betg en il center ils basegns dals uffants e dals giuvenils d'avair ina scola-ziun optimala e meglras pussaivladads professionalas, mabain sa focussescha sin arguments da la politica regionala e da la politica da linguas. Per quest motiv han la regenza, il cussegl grond e las organisaziuns linguisticas dals Rumanthschs e dals Grischuns talians empruvà da refusar al pievel il dretg da cun-decisiun tar la tscherna da las linguas da scola. Cun gronds sforzs èsi reussì al comité d'iniziativa da defender sia posiziun tant davant la dretgira administrativa grischuna sco er davant il tribunal federal, per dar uschia a las votantas ed als votants la pussaivladad da s'exprimer davant las linguas da scola.



Il char è surchargià, perquai GEA ad ina distorgia

Duas differentas linguas estras en la scola primara èn ina surchargia per blers scolars. Cunzunt en il Grischun tudestg sa mussi che las grondas aspectativas ch'eran vegnidas messas en l'instrucziun tempriva da linguas estras, na pon betg vegnir ademplidas. Questa valitaziun ha er ina basa scientifica, tenor la quala duas fin trais lecziuns per emna na bastan betg

per emprender en moda duraivla. Sche la lingua ha pouca relevanza en il mintgadi, è er la motivaziun d'emprender correspudentamain bassa.

Tut auter sa mussa la situaziun en il Grischun rumantsch e talian: Las linguas estras instruidas là – tudestg ed englais – èn tuttas duas preschentadas en il mintgadi ed èn impurtantas per l'avegnir dals uffants. Gist per quest motiv pussibilitescha l'iniziativa soluziuns regionalas, tras quai ch'ella permetta da porscher en la scola primara – sper ina lingua estra obligatorica – in'ulteriura lingua estra sco rom d'elecziun.

En la scola populara grischuna vegnan instruidas er vinavant duas linguas estras, l'iniziativa sposta sulettamain il cumenzament obligatoric da la segunda lingua estra sin il stgalim superiur. Sco che las experientschas d'auters chantuns mussan, n'èsi betg in dischavantatg da cumenzar pli tard cun la segunda lingua estra. Ultra da quai pon las lecziuns che crodan davent en la scola primara vegnir impundidas adequatamain per instruir pli profundamain la lingua materna, ils roms artistics ed ils roms supplementars (tenor il Plan d'instrucziun 21).

L'iniziativa da linguas estras metta la qualidad avant la quantidad ed ademplescha a medem temp tut las prescripziuns legalas; ella na discriminescha nagin, ella distgargia uffants betg uschè talentads per linguas ed uffants da lingua estra ed ella è – cuntrari a las pretensiuns dals adversaris – cleramain pli favuraivla ch'il model char cun duas linguas estras obligatorias en la scola primara e cun las personas d'instrucziun spezialisadas ch'i dovra per quest intent.

Nagina politica da linguas sin donn e cust da noss uffants. Perquai:

www.fremdspracheninitiative-ja.ch

C. Ils arguments dal cussegl grond

Plirs motivs per in «na» a l'iniziativa

La soluziun actuala resguarda la trilinguitad dal Grischun

Il model grischun da l'instrucziun da linguas estras en la scola populara è in cumpromiss ch'è sa sviluppà. El resguarda en spezial er il model da linguas estras dals ulteriurs chantuns e la trilinguitad da noss chantun. La trilinguitad tutga tar la cultura e tar l'identidad dal Grischun. Emprender d'enconuscher l'autra cultura linguistica durant l'uffanza stgaffescha questa identidad e tutga tar l'incumbensa da furnaziun dal Grischun.

Uffants darar surdumandads

La scola populara fa bleras pretensiuns. Las scolaras ed ils scolars van enturn differentamain cun quellas ed ils svilups d'emprender èn fitg individuals, er areguard las linguas estras. La lescha da scola vertenta enconuscha gia ina retscha da mesiras, adattaziuns da las finamiras da l'instrucziun u schizunt la dispensaziun. In'enquista che l'uffizi per la scola populara ed il sport ha fatg l'onn 2013/14, ha mussà che mo 4,6 pertschient da las scolaras e dals scolars han in'adattaziun da las finamiras da l'instrucziun tar las linguas estras. Cuntrari a quai che vegn pretendi sa mussi che mo paucas scolaras e paucs scolars èn surdumandads.

Las medemas competenzas a la fin da la scola populara

A la fin dal temp da scola obligatoric ston las scholaras ed ils scholars avair las medemas competenzas en englais ed en ina segunda lingua naziunala. Sch'i vegniss instruida mo ina lingua estra en la scola primara, stuess il dumber da lecziuns per la segunda lingua estra vegnir augmentà fermamain sin il stgalim superiur. Quai intensifitgass da sia vart il squitsch d'emprender per las scholaras ed ils scholars sin il stgalim superiur. La materia da scola stuess uschia vegnir spustada da la scola primara sin il stgalim superiur e viceversa.

Dar constanza a la furmazion

L'instrucziun da linguas estras sin il stgalim primar, sco quai ch'ella ha lieu pir dapi paucs onns, n'è betg anc vegnida evaluada definitivamain. Actualmain po l'effect da l'instrucziun da linguas betg vegnir giuditgà complessivamain. In'evaluaziun naziunala è vegnida annunziada per l'onn 2019. I fa senn da spetgar questa examinaziun e da trair conclusiuns pir suenter.

Coordinaziun naziunala en il center

Ils auters chantuns plurilings da la Svizra dattan la prioritad a lur linguas chantunalas. L'emprima lingua estra è er là la segunda lingua chantunala, suandada da l'englais a partir dal 5. onn da scola. Ils chantuns al cunfin linguistic emprendan l'emprim la lingua dal vischin. En differents chantuns èn vegnidas lantschadas iniziativas sumegliantas. Quellas èn vegnidas refusadas cleramain, senza excep-

ziun. Sche l'iniziativa vegniss acceptada, pudess il Grischun daventar in cas spezial anc pli grond e s'isolar linguisticamain anc pli fitg, quai che n'è betg en l'interess dal chantun.

Nagina cuntraproposta

Il cussegl grond ha discutà davart ina pretenziun per ina cuntraproposta. Cuntrari a l'iniziativa preveseva quella per tut las regions linguisticas ina lingua chantunala sco emprima lingua estra. Per ils medems motivs sco quels che pledan per il cussegl grond cunter l'iniziativa, ha el dentant refusà er la cuntraproposta. Suttamessa al pievel vegn pia mo l'iniziativa, senza cuntraproposta.

D. Proposta

En la sessiun da zercladur 2018 ha il cussegl grond refusà l'iniziativa chantunala dal pievel «Mo ina lingua estra en la scola primara (iniziativa da linguas estras)» cun 93 cunter 17 vuschs ed 1 abstenziun.

Nus As proponin, stimadas conburgaisas e stimads conburgais, da refusar l'iniziativa chantunala dal pievel «Mo ina lingua estra en la scola primara (iniziativa da linguas estras)».

En num dal cussegl grond:

Il president:
Martin Aebli

L'actuar:
Daniel Spadin

Project da votaziun

Conclus dal cussegl grond davart l'iniziativa chantunala dal pievel «Mo ina lingua estra en la scola primara (iniziativa da linguas estras)»

Concludì dal cussegl grond ils 12 da zercladur 2018

1. I vegn entrà en il project.
2. Al pievel vegni recumandà da refusar l'iniziativa chantunala dal pievel «Mo ina lingua estra en la scola primara (iniziativa da linguas estras)».
3. I vegn desistì d'ina cuntraproposta.

Text da l'iniziativa dal pievel

La lescha davart las scolas popularas dal chantun Grischun sto vegnir midada e concepida uschia, che la suandanta regla vala en tut il chantun per l'instrucziun da linguas estras en la scola primara:

«En la scola primara è obligatorica mo ina lingua estra. Tut tenor la regiun linguistica è quai tudestg u anglais.»

Votar è pli simpel che quai ch'ins pensa!

Sche Vus essas absenta u absent la dumen-
gia da votaziun u sche Vus duessas esser
impedida u impedì da votar a l'urna,
avais Vus las suandantas pussaivladads
da prender part a la votaziun:

1. Votaziun anticipada

Er en Vossa vischnanca avais Vus la pus-
saivladad da votar durant almain dus
dals ultims quatter dis avant il di da vota-
ziun, numnadamain

- cun votar a l'urna
u
- cun consegnar il cedel da votar en ina
cuverta serrada ad in uffizi communal.

2. Votaziun per corrispondenza

- Ils documents necessaris (cuverta da
resposta, cuverta da votar) survegnis
Vus automaticamain da la vischnanca.
- La cuverta da risposta u l'attest da
votar stuais Vus **suttascriver** en mintga
cas, autramain n'è Voss cedel betg
valaivel.
- Plinavant avais Vus duas pussaivladads
da votar per corrispondenza: Vus sur-
dais la cuverta da risposta a la **posta** u
Vus mettais la cuverta en ina **chascha
da brevs da l'administraziun commu-
nala inditgada da la vischnanca**.

Vossa chanzlia communal As vegn a
responder tuttas dumondas en connex
cun la votaziun anticipada e cun la vota-
ziun per corrispondenza. Legiai per pla-
schair er las publicaziuns uffizialas.